

ขั้นตอนการล้าง ข่า และกำจัดเชื้อโรค ในโรงเรือนปศุสัตว์ (ภาวะโรคระบาดรุนแรง)

น.สพ. ยุทธ เทียมสุวรรณ
ผู้จัดการฝ่ายวิชาการ บจก. เซ็นทรัลลิส

ปัจจุบันประเทศไทยมีการประกาศพบโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกร หรือ ASF เป็นที่เรียบร้อยแล้ว โดยยังเป็นโรคที่มีอันตรายรุนแรง ก่อความเสียหายสูงมากต่ออุตสาหกรรมการเลี้ยงสุกร เนื่องจากเป็นโรคอุบัติใหม่ในประเทศเรา ซ้ำยังไม่มีวัคซีนใช้ป้องกันโรคนี้ และยังไม่มียาหรือการรักษาหรือแก้ไขอื่นใด นอกจากการค้นหาโรค และทำลายสุกรที่ติดเชื้อให้หมดไป หนึ่งในสาเหตุที่ต้องทำดังนั้น เนื่องจากเชื้อไวรัส ASF มีคุณสมบัติที่ทนทานสูงมากทั้งในผลิตภัณฑ์จากเนื้อสุกร ในสิ่งแวดล้อม รวมถึงต่อปัจจัยต่างๆ ที่ทำลายเชื้อได้ เช่น ยาฆ่าเชื้อ ยกตัวอย่างเช่น ไวรัสคงอยู่ในเนื้อแห้งได้ 300 วัน ในเนื้อแช่แข็ง 1,000 วัน ในเลือด 15 สัปดาห์ ในมูลสุกร 11 วัน ในคอกที่ปนเปื้อน 30 วัน ในคอกไม้เลี้ยงสุกร 70 วัน และทนน้ำยาฆ่าเชื้อได้นานกว่า 30 นาที เป็นต้น จะเห็นได้ว่าเมื่อมีเชื้อไวรัสเข้ามาแพร่ในฟาร์มแล้ว การจะกำจัดออกให้หมด ค่อนข้างยากยิ่งนัก ดังนั้นขั้นตอนการล้าง ข่า และกำจัดเชื้อโรคที่รุนแรง และทนทาน ดังเช่น ASF นั้น จึงจำเป็นต้องมีขั้นตอนกระบวนการที่ถี่พิถีพิถัน และมากกว่าปกติทั่วไป ตัวอย่างเช่น

ทำการฆ่าเชื้อโรคในชุดที่ 1

วันที่ 1

1. หลังจากนำสุกรออกไปหมดโรงเรือน ห้ามนำมูล สิ่งปฏิกูล น้ำเสีย หรือวัสดุ อุปกรณ์ใดๆ ออกจากโรงเรือน ให้คงอยู่ทั้งหมดไว้ในสภาพเดิม
2. อุดทางระบายน้ำ รูรั่ว รอยแยก กรณีเป็น EVAP ให้ปิดประตู และแผงรังผึ้งด้านหลังให้สนิทด้วย
3. ฟ่นน้ำยาฆ่าเชื้อโรคที่ได้ผลดีชนิดที่ 1 เช่น กลุ่มกลูตารอลดีไฮด์ + ควอท โดยฟ่นแบบธรรมดา (ห้ามใช้แรงดันสูง เพราะเชื้อโรคจะยิ่งกระจาย) ให้ทั่วมูล พื้น คอก กรง เพดาน ผัง เส้า คาน ประตู รางอาหาร รางน้ำ และอุปกรณ์ที่มีทั้งหมดในโรงเรือน
4. โดยฟ่นเข้า 1 รอบ ทิ้งไว้ และฟ่นเย็นอีก 1 รอบ ทิ้งไว้ค้างคืน

วันที่ 2

5. ทำทางระบายน้ำ และของเสียเพื่อไปลงหลุมกลบฝังใหม่ที่ไม่ไกลจากโรงเรือน ขุดให้ลึกพอสมควร ไม่ควรนำไปลงระบบน้ำเสียปกติของฟาร์ม ซึ่งอาจไกล หรือถ้ายิ่งเป็นบ่อเปิด จะทำให้เชื้อโรคกระจายมากขึ้น
6. เปิดท่อระบายน้ำของโรงเรือนที่อุด หรือปิดไว้เมื่อวาน
7. ฉีดน้ำสะอาดแรงดันสูง ล้างมูล ล้างพื้น ล้างน้ำ สิ่งสกปรก สิ่งปฏิทิน ล้างให้ทั่วทั้งโรงเรือน และอุปกรณ์ทั้งหมด ทั้งที่เคลื่อนย้ายได้ และไม่ได้ ยกเว้นระบบไฟฟ้า
8. ละลายผงซักฟอกในน้ำสะอาด ราดให้ทั่วพื้นผิว ผนัง และอุปกรณ์ต่างๆ ทิ้งไว้ 20-60 นาที ชัดด้วยแรงกดดันให้ทั่วทุกซอกมุม จนสะอาดหมดคราบ
9. จากนั้นให้ฉีดน้ำสะอาดแรงดันสูง ล้างให้หมดคราบผงซักฟอก
10. โรยโซดาไฟให้ทั่ว พรหมน้ำพอสวยๆ หรือผสมน้ำให้ได้ความเข้มข้น 1-5% ราดให้ทั่ว บางตำราบอกทิ้งไว้ข้ามคืน บางตำราบอกทิ้งไว้อย่างน้อย 30 นาที แล้วฉีดน้ำล้างออกให้สะอาด

วันที่ 3

11. ถ้าเมื่อวานไม่ได้ล้างโซดาไฟออก วันนี้ให้ฉีดน้ำสะอาดล้างโซดาไฟออกให้หมดก่อน
12. นำอุปกรณ์ที่เคลื่อนย้ายได้ เช่น ถังอาหาร ถาดอาหาร ฝักกาน นำออกมาทำความสะอาดนอกโรงเรือน ทำเช่นเดียวกับการล้างฆ่าเชื้อในภาวะปกติ
13. จากนั้นในส่วนของโรงเรือน ให้พ่นน้ำยาฆ่าเชื้อโรคชนิดที่ 2 เช่น กลุ่มเปอร์ออกซิเจน โดยพ่นแบบแรงดันสูงให้ทั่วทั้งพื้น คอก กรง เพดาน ผนัง เสา คาน ประตู รางอาหาร รางน้ำ และอุปกรณ์ที่มีทั้งหมดในโรงเรือน
14. พ่นเช้า 1 รอบ ทิ้งไว้ และพ่นบ่ายอีก 1 รอบ
15. ในช่วงเย็นให้พ่นไฟเผาบริเวณที่ทำได้เช่น พื้น ผนัง เสา คอก กรง ที่ทนไฟได้

วันที่ 4

16. กรณีเป็นโรงเรือนเปิด ให้ทำซ้ำในขั้นตอนโซดาไฟ เหมือนวันที่ 2 แต่วันนี้ให้ทิ้งไว้ค้างคืน
17. กรณีเป็นโรงเรือนปิด ให้ฉีดโรงเรือน อุดรอยรั่ว หรือรูต่างๆ ให้สนิท รมควันโรงเรือนด้วยการผสมอย่างง่าย ฟอรัมาลิน 2 ส่วน : ด่างทับทิม 1 ส่วน = แก๊สฟอรัมาลินไฮโดรเจน ปิดโรงเรือนทิ้งไว้ค้างคืน ผู้ใช้ต้องระมัดระวังอันตรายเป็นอย่างยิ่ง

วันที่ 5

18. กรณีเป็นโรงเรือนเปิด ให้ฉีดน้ำสะอาดล้างโซดาไฟออกให้หมด
19. กรณีเป็นโรงเรือนปิด ให้เปิดประตู ช่อง รอยรั่ว รูต่างๆ ออกให้มากที่สุด เพื่อระบายแก๊สฟอรัมาลินไฮโดรเจนออกให้หมด
20. โรยปูนขาวให้ทั่วพื้น ผนังคอก ผนังโรงเรือน กรง คอก รางอาหาร รางน้ำ ให้ทั่ว จะพรหมน้ำหรือไม่ก็ได้ (ปูนขาว 100 กก. พรหมละอองน้ำ 15-20 ลิตร) ไม่ต้องล้างออก ทิ้งไว้ 1 สัปดาห์ ปิดห้ามคนเข้าโรงเรือน
21. โรยปูนขาวในสิ่งแวดล้อมรอบโรงเรือน ในดิน ถนน ทางเดิน ให้ทั่วฟาร์ม

เมื่อจบการฆ่าเชื้อในชุดที่ 1 พักทิ้งไว้ 1 สัปดาห์

ทำการฆ่าเชื้อในชุดที่ 2 โดยทำซ้ำเหมือนวันที่ 1-5

แต่การพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อโรคในวันที่ 1 ของชุดนี้ ให้พ่นด้วยเครื่องฉีดพ่นแรงดันสูง

เมื่อจบการฆ่าเชื้อในชุดที่ 2 พักทิ้งไว้ 1 สัปดาห์

ทำการฆ่าเชื้อในชุดที่ 3 โดยทำซ้ำเหมือนวันที่ 1-5

แต่การพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อโรคในวันที่ 1 ของชุดนี้ ให้พ่นด้วยเครื่องฉีดพ่นแรงดันสูง

เมื่อจบการฆ่าเชื้อในชุดที่ 3 พักทิ้งไว้ 2 เดือน

จากนั้นเมื่อจะนำสุกรเข้าทดลองเลี้ยง 10% ให้พ่นน้ำยาฆ่าเชื้อโรคซ้ำอีก 1 ครั้งเสียก่อน หรือก่อนนำเข้าอาจตรวจหาเชื้อไวรัสทางห้องปฏิบัติการด้วยวิธี swab test ตามพื้นโรงเรือน ผงังคอก หรือผิววัสดุอุปกรณ์เสียก่อนก็ได้ หากผลเป็นลบ จึงนำสุกรเข้าเลี้ยง แต่บางฟาร์มอาจต้องการผลยืนยันที่ถูกต้อง เชื่อถือ และเสริมความมั่นใจยิ่งขึ้น อาจต้องตรวจให้ได้ผลเป็นลบติดต่อกัน 2 ครั้งเสียก่อน จึงจะนำสุกรเข้าเลี้ยง

แต่หากยังคงพบผลเป็นบวก หรือเลี้ยงไปแล้วพบสุกรติดเชื้อไวรัส ป่วย ตาย และยืนยันได้ว่าเกิดจากโรค ASF ก็ให้เริ่มต้นกระบวนการล้าง ฆ่า และกำจัดเชื้อโรคใหม่อีกครั้งหนึ่ง ความล้มเหลวนี้อาจเกิดขึ้นได้จาก

1. เชื้อไวรัสในครั้งที่แล้ว ถูกฆ่า หรือกำจัดไปไม่หมด ยังมีเชื้อหลุดรอด ตกค้างอยู่ในโรงเรือน วัสดุอุปกรณ์ ยานพาหนะ หรือสิ่งแวดล้อมในฟาร์ม
  - a. ให้พิจารณาฆ่าเชื้อที่ใช้ ประเภท ความเข้มข้นที่ผสม วิธีการใช้ ระยะเวลาฆ่าสัมผัสพื้นผิว ความทั่วถึงที่น้ำยาจะไปถึง
  - b. ให้พิจารณาขั้นตอนกระบวนการต่างๆ ที่กล่าวมาว่า ทำอย่างถูกต้อง ประณีต ละเอียดยรอบคอบ หรือไม่
  - c. ให้พิจารณาจุดบกพร่อง ตกหล่น ที่ยังฆ่า และกำจัดเชื้อไม่ทั่วถึงเช่น รูของพื้นสแลต ใต้โรงเรือน ในดิน ในสิ่งแวดล้อม เป็นต้น
2. ได้รับเชื้อไวรัสเข้ามาใหม่ ซึ่งการฆ่า กำจัดเชื้อโรคในครั้งเก่าหมดสิ้นไปแล้ว แต่ยังมีรูรั่ว หรือรอยโหว่ทางระบบความปลอดภัยทางชีวภาพ ทำให้ได้รับเชื้อเข้ามาใหม่ผ่านทางต่างๆ

